

**แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญา
ผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม**
**Knowledge Management Approaches for Enhancing Learning of The
Fabrics weaving Wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang Ethnic
Group in Wat Phrong Madua Community Nakhon Pathom Province**

อรอุษา ปุณยบุรณะ¹

Orn-usa Punyaburana¹

(วันรับบทความ : 23 กันยายน 2565/วันแก้ไขบทความ : 8 มีนาคม 2566/วันตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2566)

(Received Date : Sep 23rd , 2022, Revised Date : Mar 8th , 2023, Accepted Date : May 5th , 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม 2. เพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม การวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน/ภูมิปัญญาผ้าทอ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาข้อมูลความรู้บริบทชุมชน และเพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน รวมถึงใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้นำชุมชน ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ จำนวน 20 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ใช้สถิติเชิงพรรณนาการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ได้มีการเรียนรู้โดยผ่านการเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ การจดจำความรู้ที่สืบทอดกันมาในครอบครัว อาจใช้วิธีการสาธิต ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายขั้นตอนต่างๆ และให้ปฏิบัติตามด้วยตนเอง มีการปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ วิธีการบอกเล่าผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และการประกอบอาชีพ ทอผ้า เป็นต้น โดยภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติ -

¹ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Teacher Education, Faculty of Education and Development sciences, Kasetsart University

Email: ornusa.p@ku.th

* ผู้ติดต่อหลัก Email: ornusa.p@ku.th

* Corresponding author Email: ornusa.p@ku.th

พันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนบ้านโพรงมะเต๊อ ผ้าทอจะมีลักษณะเป็นผ้าไหมและผ้าฝ้าย การทอผ้าจะใช้เทคนิคการทอผ้าแบบจก เพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ ผ้าทอเป็นผ้าทอมือที่มีความสวยงามมีเอกลักษณ์โดดเด่น เพราะแสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีลวดลายผ้าทอ คือ ลวดลายธรรมชาติ และลวดลายเรขาคณิต การทอผ้าลาวครั่งจะใช้ก็ทอผ้าพื้นบ้านแบบโบราณ เป็นเครื่องมือสำหรับการทอผ้า การทอผ้าจะใช้เทคนิคการทอผ้าแบบจก เพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ โดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสำหรับสอดชั้นลง มีการเรียงจับลายของเส้นพุ่งอยู่ตลอดเวลา จะทำให้เกิดเป็นลวดลายเป็นช่วง ๆ และสามารถทำสลับสีลวดลายได้หลากหลาย

2. การออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม มีเนื้อหาซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนการทำผ้ามัดหมี่ 2) การกรอถ่าย 3) การกราฟลาย 4) การย้อมสี 5) ก็ทอมือและก็กระตุก และ 6) เส้นใยสำหรับการทอ โดยถ่ายทอดความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้ศูนย์เพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรม วัดโพรงมะเต๊อ อ.เมือง จ.นครปฐม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และใช้สื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิปวิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง Facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ

3. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม มีทั้งหมด 5 แนวทางด้วยกันคือ 1) สมาชิกภายในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันคิดและกำหนดความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอดหรือเผยแพร่สู่สาธารณะ 2) ช่วยกันพัฒนาและสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั่วทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน ด้วยเครื่องมือหรือวิธีการต่างๆ รวมถึงสื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น 3) ทำการคัดเลือกความรู้ที่มีคุณค่า จัดเก็บความรู้ บันทึกเป็นฐานข้อมูล หรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เช่น หนังสือ ตำรา วิกิพีเดีย หรือสื่อสมัยใหม่ในทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น 4) ถ่ายทอดความรู้ ผ่านการปฏิบัติจริง การสาธิต บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ให้แก่สมาชิกชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน บุคคลทั่วไปที่สนใจ รวมถึงนักเรียน นักศึกษา ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง 5) มีการนำความรู้ไปใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ จากองค์ความรู้ภายในชุมชน ก่อเกิดรายได้ เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ ก่อให้เกิดการสานต่อ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งต่อไป

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการความรู้, ภูมิปัญญา, ผ้าทอพื้นบ้าน, กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง

Abstract

The purposes of this research were : 1) to study the context of the fabric weaving wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang ethnic Group in Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province 2) to design activities for enhancing learning of the fabric weaving wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang ethnic group in Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province 3) to suggest knowledge management approaches for enhancing learning of the fabrics weaving wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang ethnic group in Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province. The sample group in the study of community context knowledge and to design knowledge management activities to promote the learning of local weaving wisdom of the Lao Khrang ethnic group. The purposive selection method was used, consisting 10 people of community leaders, knowledgeable people/wisdom of weaving fabrics. Participant and non-participant observation methods, asking for opinions and suggestions from 20 people of community leaders knowledgeable people/wisdom of weaving fabrics to obtain information on Knowledge Management Approaches for Enhancing Learning of the fabrics weaving wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang ethnic group in Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province. Descriptive statistics were used to analyze content data.

The findings were as follows :

1. Learning the local weaving wisdom of the Lao Khrang ethnic group Wat Prongmaua community Nakhon Pathom province has learned through learning caused by imitation. Remembering knowledge passed down in the family demonstration methods may be used. Make an example explains the steps and follow by yourself repeated practice until proficiency. How to tell through religious rituals or rituals of various traditions and occupation, weaving, etc. Weaving wisdom of Lao Khrang ethnic group Wat Prong Madua community woven fabric looked like silk and cotton. Weaving used the JOG weaving technique in order to create various woven fabric patterns which were beautiful and unique hand-woven fabrics. It represented the way of life, beliefs, customs, and traditions of the community. There was a woven fabric pattern, being a natural pattern, and geometric patterns. In addition, fabric weaving, Lao Khrang, was used to weave traditional folk cloth. It was a tool for weaving. Moreover, JOG weaving technique was used to create various patterns by adding a special weft yarn for inserting up and down until there was a pattern of weft lines all the time. As a result, it caused a periodic pattern and could be made to switch colors, patterns, and various colors.

2. Designing activity for enhancing learning of the fabrics weaving wisdom of Lao Khrang focused on Lao Khrang ethnic group in Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province adhered to the principle of community participation in thinking, making decisions, planning, doing, and sharing. Conducting various activities in the community through group discussions provided opportunities for members to express their opinions and shared fabrics weaving wisdom of Lao Khrang. The topics of knowledge management could be defined as follows: 1) Mudmee-making process, 2) thread winding,

3) grafting, 4) dyeing, 5) hand loom and loom, and 6) filament for weaving by transferring knowledge through the exchange of knowledge by using the center for cultural learning, Wat Phrong Madua, Muang district, Nakhon Pathom province as a learning center. Furthermore, used social media in the form of a website with Google Site and video clips that can be presented via Facebook under name “the weaving fabrics of Lao Khrang, Wat Phrong Madua Community”. Accordingly with the COVID-19, coronavirus pandemic, there had been tracked, improved and developed. Also, disseminating knowledge on social media with opinion assessments and satisfaction questionnaires for further improvements and improvements had been practiced.

3. Knowledge management approach to promote learning of folk wisdom of Lao Khrang ethnic group Wat Phrong Madua community Nakhon Pathom province obtained from collecting data by organizing group discussions. There are 5 approaches: 1) members within the community and those involved together to think and determine the knowledge that needs to be transferred or disseminated to the public; 2) help each other develop and create new knowledge by exchanging knowledge throughout the community and outside the community with various tools or methods including modern media such as social media, etc. 3) selecting valuable knowledge store knowledge save as database or clearly written records such as books, textbooks, videos or modern media on the Internet, etc. 4) transfer knowledge through hands-on practice, demonstrations, written records and various social media to community members public and private organizations interested guests. 5) knowledge is applied to cause improvements and create new innovations from the body of knowledge within the community generate income see the value of knowledge cause a connection and to conserve the local wisdom of the Lao Khrang ethnic group

Keyword : Knowledge management, Wisdom, The fabrics weaving, Lao Khrang ethnic group

บทนำ

นับเป็นเวลา 7 ทศวรรษที่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงให้ความสำคัญและทุ่มเทพระวรกายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ผ้าไทย” ที่ทรงอนุรักษ์ฟื้นฟูและเป็นแบบอย่างในการใช้ผ้าไทยด้วยพระองค์เอง ทรงฉลองพระองค์ชุดผ้าไทยไปทุกหนทุกแห่ง รวมถึงการเสด็จ ไปเยือนต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่ความงดงามของผ้าไทยสู่สายตาชาวโลก พระองค์ทรงพลิกฟื้นผ้าไทย จากสิ่งทอของชาวบ้านที่เกือบสูญหายไปกลับมาเป็นอารมณ์ที่คนทั่วโลกให้การยอมรับถึงคุณค่าและความงามอันประเมินค่ามิได้ (Matichon, 2020) อีกทั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี มีพระราชหฤทัยทรงตั้งมั่นที่จะสนองพระมหากรุณาธิคุณในการสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชปณิธานแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยฉลองพระองค์ด้วยผ้าไหมไทยในทุกโอกาสที่เสด็จ ไปทรงปฏิบัติ พระราชกรณียกิจในพื้นที่ ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผ้าไหมไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์อันดีของชาติ (Mon Mai Department, Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2021) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเห็นคุณค่าของ

งานผ้าทออันเป็นเอกลักษณ์แห่งวิถีชีวิตของชนในชาติที่สั่งสมสืบทอด อันจะเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัว ทรงชักชวนชาวบ้านในชุมชนที่ทอผ้าไม่เป็น มาฝึกฝน เรียนรู้ โดยพระราชทานอุปกรณ์การทอผ้า จัดหาครูจากแหล่งต่าง ๆ มาสอน อีกทั้งทรงสร้างขวัญกำลังใจแก่ช่างทอทั้งหลาย ด้วยการรับซื้อและสร้างตลาดเพื่อจำหน่าย (Matichon, 2020)

ผ้าทอพื้นบ้านของไทย เป็นงานฝีมือที่แสดงถึงงานศิลปะอันเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำรงชีวิตของคนพื้นบ้านในแต่ละยุคสมัยตามกาลเวลาและหล่อหลอมเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม จนเป็นเอกลักษณ์ตามลักษณะของวิถีชีวิตพื้นบ้านและชุมชนของตนเอง ความมั่งคั่งและความประณีตที่สะท้อนออกมาบนผืนผ้าได้สืบสานภูมิปัญญาของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น การทอผ้าพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นจึงถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการอันทรงคุณค่า ความมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มในการสร้างสรรค์ลวดลาย สี สัน ประติษฐิตคิดค้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านและอิทธิพลของคติความเชื่อ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ถึงแม้ว่าผ้าทอพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและเทคนิคการทำลวดลาย หากแต่ได้สร้างสรรค์เป็นเอกลักษณ์ ความมั่งคั่งเฉพาะตัวที่หาใครมาเลียนแบบได้ยาก จึงทำให้งานศิลปหัตถกรรมการทอผ้าพื้นบ้านเป็นสิ่งบอกเล่าความเป็นมาของเชื้อชาติ จนทำให้ผ้าไทยเป็นที่กล่าวขานถึงความมั่งคั่ง วิจิตรบรรจง สร้างความภูมิใจแก่คนไทยจวบจนถึงปัจจุบัน (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation), 2011)

การทอผ้าของไทยมีมาแต่โบราณ เพราะเนื่องจาก ผ้า เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากอาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ซึ่งในสังคมเกษตรจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยภายในครอบครัว โดยการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิกที่เป็นเพศหญิงซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิวัฒนาการของการทอผ้า ทั้งรูปแบบ เทคนิคการย้อมสี และการออกแบบลวดลาย ดังปรากฏในจดหมายเหตุและพงศาวดารครั้งสมัยสุโขทัย อยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์เกี่ยวกับการทอผ้าตามกลุ่มชนต่าง ๆ ของไทย ช่วงแรกเริ่มของศิลปะพื้นบ้านอาจเริ่มต้นจากการลองผิดลองถูกเพื่อดำรงชีวิตหรือเพื่อความอยู่รอด ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแน่นอน เป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์จากข้อจำกัดต่าง ๆ หรือเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักนั่นเอง ต่อมาเมื่อโลกพัฒนาขึ้น มนุษย์และสังคมมีอารยะ วัฒนธรรมและประเพณีจึงเบ่งบาน ลวดลาย วิจิตร ความงามที่ละเอียดลออจึงเพิ่มเติมเข้าไป ในปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยได้ถูกระบบอุตสาหกรรมแทนที่ในการผลิตเป็นหลัก ทำให้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมต่าง ๆ มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นสิ่งของที่มุ่งเน้นการประดับตกแต่ง การสร้างบรรยากาศ และการนำไปแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยมากกว่ามุ่งเน้นที่ประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นกระบวนการออกแบบงานภูมิปัญญาจึงแตกต่างจากงานออกแบบทางอุตสาหกรรม โดยวัตถุประสงค์ก็เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างครบถ้วน หากแต่มีความร่วมสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบันนั่นเอง (Wanitchakron, 2016)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้ หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ (Constitution of the kingdom of Thailand (B.E. 2560), 2017) โดยมีความพยายามจากภาครัฐในการส่งเสริมผ้าทออย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่โครงการของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่สร้างรากฐานของผ้าไทยไว้อย่างเหนียวแน่น จนถึงเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างเวทีเผยแพร่ผ้าไทย ทั้งในและต่างประเทศเพื่อผลักดันผ้าไทยให้มีความร่วมสมัยสู่สากล และปัจจุบันได้เกิดนโยบายการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ประเทศไทยในยุค 4.0 (Thailand 4.0) ซึ่งมียุทธศาสตร์หนึ่งคือ การสร้างการเติบโตของวิสาหกิจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านวัฒนธรรม ซึ่งอุตสาหกรรมและธุรกิจท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญในการสร้าง อาชีพ สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยกลไกหนึ่งที่มีส่วนในการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท่องเที่ยวและวิสาหกิจ ชุมชน คือ ธุรกิจของที่ระลึก อาทิ ผ้าพื้นเมือง สินค้าแฟชั่น เครื่องประดับ ของตกแต่ง อาหารขนมพื้นเมือง งานหัตถกรรมพื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งต้องผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรมและความคิด สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดนวัตกรรมและนำไปสู่ความมั่งคั่งของประเทศ (Karawek et al., 2019)

จังหวัดนครปฐม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และยังประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม คือ ไทย จีน ลาว มอญ และเขมร โดยกลุ่มชาวต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง เพื่อแสวงหาแหล่งทำกินและยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น จากประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปี พ.ศ. 2371 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ปราบศึกเจ้าอนุวงศ์ได้ มีกลุ่มคนลาวที่ถูกกวาดต้อนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหัวเมืองน้อยใหญ่ ซึ่งชาวลาวครั้งก็เป็นกลุ่มคนลาวที่ถูกกวาดต้อนมาในครั้งนั้นด้วย โดยที่มาของชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวครั้งมาจากกลุ่มคนลาวที่มาจากแถบภูเขาที่ชื่อว่า “ภูคัง” ได้อพยพมาด้วย จึงทำให้คนทั่วไป เรียกคนลาวกลุ่มนี้ว่า “ลาวภูคัง” ต่อมามีการเรียกชื่อผิดเพี้ยนกันไปจากเดิมมากมายหลายชื่อ จากลาวซี้ครั้ง มาเป็นลาวครั้ง และคนไทยเชื้อสายลาวครั้งนี้มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย ประเพณี และพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ โดยได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเทศบาลโพรงมะเดื่อ เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวหรือเรียกว่าลาวครั้ง ได้อพยพมาจากแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Yodkeaw, 2016) ได้นำประเพณีวัฒนธรรม สิ่งของเครื่องใช้มาด้วย ชาวลาวครั้งจะมีความสามัคคีกันอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือกันทั้งกลุ่มของเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน เช่น ลงแขกเกี่ยวข้าว ทำไร่ หรือแม่แต่งงานบุญ งานศพ งานรื่นเริงต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะมาช่วยงานกันเป็นจำนวนมากตั้งแต่เริ่มงานจน งานเสร็จเรียบร้อย เอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของชาวลาวครั้งคือ ผ้าทอลาวครั้ง ซึ่งการแต่งกายของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง จะใช้ผ้าที่ทอขึ้นมาเอง มีแบบฉบับเป็นของตนเองซึ่งนำวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นคือ ผ้าฝ้ายและไหมที่เป็นวัสดุในการทอ เทคนิคที่ใช้มีทั้งการจกและมัดหมี่ ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ที่สุดของชาวลาวครั้งคือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก ซึ่งมีลายผ้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และผ้าขาวม้าห้าสีมีลวดลายหลากหลายและสีที่ใช้เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีเหลืองนำมาจากหัวขมิ้น สีดำนำมาจากมะเกลือผสมกับเทา (ตะไคร่น้ำ) สีครามได้มาจากต้นครามผสมกับปูนกินหมาก สีแดงได้มาจากครั้ง มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยใช้ทั้งผ้าฝ้ายและไหมเป็นองค์ประกอบการทอ การใช้วัสดุที่นำมาจากธรรมชาติถือเป็นภูมิปัญญา สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีวิธีการย้อมสีผ้ามัดหมี่ และมีลวดลายน่าสนใจ บางครั้งเรือ่นใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ภายในบ้าน หรือใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ และยังใช้เพื่อการศาสนา ได้แก่ การทำธง อาสนะ ผ้าคลุมหีบศพ และผ้าติดธรรมาสัน นอกจากนี้ ยังทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพหัตถกรรมในการค้าด้วย แต่ในภาวะปัจจุบันกระแสความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาทำให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเริ่มถูกกลืน และ

จางหายไปจากบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่ทุกคนต่างต้องหาอาชีพที่ทำให้รายได้มีเพียงพอในการดำรงชีวิต ชาวบ้านต้องดิ้นรน ประกอบอาชีพอื่น ๆ ทำให้ความนิยมในการทอผ้าน้อยลง ความนิยมในการใช้ผ้าทอก็น้อยลง ชาวบ้านจะทอผ้าเมื่อมีผู้สั่งจอง นานวันเข้าภูมิปัญญาการทอผ้าก็จะค่อย ๆ เลือนหายไป (Hinthrow, 2014)

ชาวลาวครั้ง วัดโพรงมะเดื่อ เป็นชุมชนหนึ่งที่ยังคงเห็นความสำคัญของการทอผ้า และพยายามที่จะอนุรักษ์สืบสานการทอผ้าให้คงอยู่ แต่ก็ยังคงประสบปัญหาของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอ เนื่องจากเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการทอผ้าน้อยลง อาจเป็นเพราะค่านิยมในการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมถึงกรรมวิธีในการผลิตผ้าทอที่ยุ่งยาก และใช้เวลานานกว่าที่จะได้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 1 ชิ้น ทำให้คนในปัจจุบันจึงหันไปสวมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูป ที่หาซื้อได้ง่ายและมีลวดลายที่สวยงาม และมีการออกแบบที่ทันสมัย เมื่อความนิยมการสวมใส่ผ้าทอลดลง ความต้องการของตลาดลดลง ทำให้การผลิตผ้าทอลดลงตามไปด้วย บางบ้านที่เคยทอผ้าขายก็หันไปประกอบอาชีพอื่น และการทอผ้าเพื่อสวมใส่เองก็ลดลงด้วยเช่นกันเนื่องจากต้องประกอบอาชีพอื่น ๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการทอผ้าเพื่อสวมใส่ในครอบครัว จึงหันไปซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาใส่แทน แม้ในปัจจุบันชาวลาวครั้ง วัดโพรงมะเดื่อ จะมีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง ให้ชุมชนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน Bokeaw (Intasing, personal communication, March 27, 2020) กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมถือเป็นการรวบรวมภูมิปัญญา ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ทั้งในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้กับองค์กรของรัฐและเอกชน นิสิต นักเรียน นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา รวมถึงบุคคลที่สนใจทั่วไป แต่ถึงกระนั้น ศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมก็ยังไม่สามารถช่วยให้เยาวชนรุ่นใหม่หันมาสนใจหรือสวมใส่ผ้าทอลาวครั้งเท่าที่ควร สาเหตุอาจเนื่องมาจากในยุคปัจจุบันการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เด็กและเยาวชนเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับ การใช้เวลาเพื่อเรียนรู้ภายในครอบครัวจากบรรพบุรุษ และสืบทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าจึงลดน้อยลง รวมทั้งค่านิยมสมัยใหม่ในเรื่องการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไป การแต่งกายแบบเดิมจึงไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไปในหมู่เยาวชนและคนรุ่นใหม่ การแต่งกายที่นิยมในปัจจุบันใช้ผ้าที่ได้มาจากอุตสาหกรรม ราคา ไม่สูงมากนัก อีกทั้งสวยใส่สบาย และมีลวดลาย สีสันที่สวยงาม การดูแลรักษาาง่ายไม่ยุ่งยากและหาซื้อได้ทั่วไป ดังนั้น หากต้องการอนุรักษ์ฟื้นฟูคุณค่าภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้งให้กลับมา จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการจัดการความรู้เพื่อสร้างความตระหนักให้สมาชิกชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วมและเห็นถึงความสำคัญ ปลูกฝังคุณค่าภายในจิตใจให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ที่จะสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และไม่ต้องการให้สูญหายไป โดยเฉพาะความรู้ต่าง ๆ ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน หรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ค่านิยม เพราะความรู้บางอย่างไม่ได้จัดเก็บให้เป็นระบบ ดังนั้นหากทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมสามารถเข้าถึงความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา เกิดความรู้สึกรัก หวงแหนและเห็นคุณค่า โดยที่สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ รวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาบริหารจัดการมีแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม อนุรักษ์ฟื้นฟูและแนวทางการจัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านของชาวลาวครั้ง ให้มีความร่วมสมัยสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งกระบวนการวิจัยยังช่วยกระตุ้นชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สมาชิกในชุมชนได้

ร่วมกันศึกษาหาข้อมูล รื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่กำลังถูกลืม ได้ทบทวนและตรวจสอบในสิ่งที่ตนเองมี กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นการสกัดองค์ความรู้เพื่อให้ชุมชนได้มองเห็นคุณค่าของตน เกิดความภาคภูมิใจ สามารถเผยแพร่และถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ก่อเกิดความผูกพันกับวัฒนธรรมของชุมชน และนำความรู้ที่มีไปปรับให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่และชุมชนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อคนในชุมชน เยาวชน ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เป็นการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้กับชุมชน ก่อเกิดแหล่งเรียนรู้ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยศิลปากรให้นักศึกษาสามารถหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นกำเนิดของผ้าทอพื้นบ้านลาวครั้ง รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาตลอดชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต การอาชีพและการพัฒนาอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีกทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อเกิดการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐมและผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ
 - 1.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาข้อมูลความรู้บริบทชุมชน และเพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้
 - 1.1.1 ผู้นำชุมชน คือผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน เช่น ผู้นำทางการปกครอง ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางศาสนา หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน/ครูจำนวน 5 คน
 - 1.1.2 ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ หรือกลุ่มชมรมลาวครั้ง คือ ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง จำนวน 5 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ ทั้งหมดจำนวน 20 คน ดังนี้
 - 1.2.1 ผู้นำชุมชน คือผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน เช่น ผู้นำทางการปกครอง ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางศาสนา หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน/ครู จำนวน 5 คน

1.2.2 ผู้รู้/ภูมิปัญญาผ้าทอ หรือกลุ่มชมรมลาวครั่ง คือ ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอ
พื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน

2. เนื้อหา

การดำเนินการศึกษาวิจัยด้านเนื้อหา ได้ศึกษาตามของเขตวัตถุประสงค์งานวิจัย ได้แก่

2.1 สภาพบริบททั่วไปของชุมชนลาวครั่งวัดโพรงมะเดื่อ

2.2 การเรียนรู้ภูมิปัญญาของสมาชิกชุมชนลาวครั่งวัดโพรงมะเดื่อ

2.3 ความต้องการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านของสมาชิกชุมชนลาวครั่งวัดโพรง
มะเดื่อ

2.4 ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ

2.5 การออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่ม
ชาติพันธุ์ลาวครั่ง

2.6 แนวทางการจัดการความรู้

3. พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนลาวครั่งวัดโพรงมะเดื่อ ต.โพรงมะเดื่อ อ.เมือง จังหวัดนครปฐม

4. ระยะเวลาการศึกษา 1 ปี 7 เดือน (25 ธันวาคม 2563 - กรกฎาคม 2565)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง
ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา ด้วยการศึกษาสภาพบริบท สภาพการเรียนรู้ภูมิปัญญา สภาพ
ความต้องการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง การออกแบบกิจกรรมการ
จัดการความรู้ แนวทางการจัดการความรู้ โดยการศึกษาเอกสารข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเว็บไซต์
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอ การลงพื้นที่ สัมภาษณ์ พูดคุย และสนทนากลุ่มร่วมกับชุมชน เพื่อแสวงหา
ความรู้ในชุมชน รวบรวมข้อมูลความรู้ สรุปความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้รู้หรือผู้ทรง
ภูมิปัญญาในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอ
พื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

การพัฒนาและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีการดำเนินการดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้มีการกำหนดประเด็นจากการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการศึกษาใน
ขั้นตอนที่ 1 แล้วนำไปให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง (วิเคราะห์สภาพบริบท สอบถามสภาพความต้องการ)

2. สนทนากลุ่ม ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เสนอประเด็นเกี่ยวกับการต่อยอดผลผลิต
เพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ โดยใช้การจัดการความรู้ 8 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดความรู้
การแสวงหาและยึดกุมความรู้การสร้างความรู้ การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ การแลกเปลี่ยนความรู้ การ
จัดเก็บความรู้การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3. ดำเนินการออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้การจัดการความรู้ 8 ขั้นตอน และนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ชื่อกิจกรรม ส่งผ้าทอลาวครั่ง สูโลกใบใหญ่

3.1 ผู้รับผิดชอบของบุคคลภายในกลุ่ม

3.2 สื่อ ได้แก่ วิทยุทัศน์ และเว็บไซต์ผ้าทอพื้นบ้าน (เผยแพร่ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต)

3.3 วิธีการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้

3.4 การติดตาม ปรับปรุง และพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่มเพื่อพิจารณากิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม และร่วมกันหาแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 4

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม เสนอแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

1. สภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม

1.1 บริบททั่วไปผ้าทอพื้นบ้านชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาสภาพภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม พบว่า การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม การทอผ้าเป็นงานฝีมือที่ต้องการเรียนรู้ที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษประกอบกับความสามารถพิเศษ อิทธิพลสิ่งแวดล้อม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปรับปรุงให้เกิดลวดลายที่สวยงามและไม่ซ้ำแบบใครโดยอาจจะผสมผสานระหว่างลายเก่ากับลายใหม่ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเองก็ได้ นอกจากนั้น การทอผ้าสามารถนำลวดลายเก่าแบบเดิมมาทอสลับก้นก่อให้เกิดลายใหม่ขึ้น โดยแยกจุดกำเนิดของลวดลายต่าง ๆ อย่างเด่นชัด จากการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนบ้านโพรงมะเต๊อ ผ้าทอจะมีลักษณะเป็นผ้าตีนจกและผ้าพื้น เป็นผ้าทอมือที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์โดดเด่น เพราะแสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีความละเอียดตรงที่การเลือกสีความกลมกลืนของลวดลายผ้า และทอด้วยมือทั้งผืน แต่ละผืนใช้เวลาทอนานวัตถุประสงค์ในการทอผ้าตามประเพณีของชาวลาวครั่ง คือ เพื่อจะทอผ้าไว้ใช้เองและใช้แต่งตัวในงานประเพณี งานบุญ งานแต่ง หรือเพื่อเป็นของขวัญ หรือของชำร่วย เป็นการรับไหว้ให้แก่ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย เป็นต้น

1.2 การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง

จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม ได้มีการเรียนรู้โดยผ่านการเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ การจดจำความรู้ที่สืบทอดกันมาในครอบครัว อาจใช้วิธีการสาธิต ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายขั้นตอนต่าง ๆ และให้ปฏิบัติตามด้วยตนเอง

มีการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ วิธีการบอกเล่าผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมทาง
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และการประกอบอาชีพ ทอผ้า เป็นต้น

ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั่ง

ผ้าทอลาวครั่ง ใช้วิธีการทอแบบโบราณ คือใช้กี่ทอผ้า ทอด้วยมือมีลวดลายที่หลากหลายจากการ
ถ่ายทอดของบรรพบุรุษชาวลาวครั่ง ผ้าทอนิยมใช้สีแดงจากการย้อมด้วยครั่งเป็นสีหลักในการทอผ้า ซึ่งในการ
ทอลวดลายนั้น ชาวบ้านจะนิยมใช้สีเหลืองเป็นหลัก ส่วนสีอื่นจะเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ สีขาว สีดำสีเหลือง
สีเขียวและสีแดงหรือสีหมากสุก ผ้าหนึ่งผืนจะมีสี 5 สีเท่านั้น ลักษณะลวดลายผ้าทอ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท
คือ

1) ลวดลายธรรมชาติได้แก่

- 1.1) ลายดอกไม้เช่น ดอกแก้ว ดอกบัวคว่ำ ดอกบัวหงาย เป็นต้น
- 1.2) ลายพันธุ์ไม้เช่น ลายมะเขือผ่าโพรง เป็นต้น
- 1.3) ลายสัตว์ต่างๆ เช่น ลายนก นาค ช้าง ม้า เป็นต้น
- 1.4) ลายที่เกี่ยวข้องน้ำและความอุดมสมบูรณ์ต่างๆในชุมชน เช่น ลายนาคเล่นน้ำ ลายนก เป็นต้น

2) ลวดลายเรขาคณิต ได้แก่

2.1) ลายเรขาคณิตพื้นฐานทั่วไป เช่น ลายสามเหลี่ยม (เขี้ยวหมาตาย) สีเหลี่ยมขนมเปียกปูน
(ลายกาบ) ลายเส้นตรงเส้นโค้ง วงกลมและวงรี เป็นต้น

2.2) ลายสิ่งของเครื่องใช้เช่น ลายสร้อย ลายระฆัง ลายโคม เข็มเทียน เป็นต้น

เทคนิคที่ใช้ในการทอผ้าของชาวลาวครั่ง มีดังนี้

1) มัดหมี่ เป็นเทคนิคการทอผ้าที่ใช้กรรมวิธีการมัดและการย้อม ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ลวดลายบน
เส้นใย สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ

- 1.1) มัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นพุ่งเท่านั้น
- 1.2) มัดหมี่เส้นยืน เป็นผ้ามัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น
- 1.3) มัดหมี่เส้นยืนและเส้นพุ่ง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน

2) จก เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ ลักษณะของการทอผ้าจก คือ ต้องใช้การควัก
ล้วง ดึงเส้นด้ายพุ่งพิเศษขึ้นลงเพื่อสร้างลวดลาย ต้องใช้ความประณีตสูงและใช้เวลาในการทอเป็นอย่างมาก
การทอจกจึงมักทอเป็นผืนผ้าหน้าแคบเพื่อใช้ตกแต่งมากกว่าที่จะทอเป็นเครื่องนุ่งห่มโดยตรง เช่น การทอเป็น
เชิงผ้าซิ่น (ใช้ต่อกับตัวซิ่น) เรียกว่า “ซิ่นตีนจก” ที่มีความประณีต และเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาของคนไทยที่สืบ
สานกันมายาวนาน การทอผ้าเทคนิคการจกนั้น

ขั้นตอนการทอผ้า

ขั้นตอนการทอผ้าและวิธีการทอเป็นขั้นตอนดังนี้

1) เตรียมอุปกรณ์ทุกอย่าง คือ เครื่องทอผ้า หลอดเส้นไหม กระสวย และไส้หูก หลังจากนั้นให้นำเอา
เส้นหูกอันใหม่ต่อกับไส้หูกที่ค้างอยู่ในเขาหูกและร่องฟันพืมเดิม โดยกางกี่รอไว้สำหรับการทอผ้าให้เรียบร้อย

2) เตรียมหลอดเส้นไหมสีต่างๆ ที่ต้องการ นำมาเข้าร่องกระสวยที่เตรียมไว้ โดยการร้อยเส้นไหมจาก
หลอดเส้นไหมผ่านรูเล็กๆ ข้างกระสวย บรรจุเข้ากระสวยและทอผ้าตามลวดลายที่กำหนด

3) คล้องเชือกจากเขาหูกอันหนึ่งเข้ากับไม้คั่นเหยียบข้างใดข้างหนึ่งและคล้องเชือกเขาหูกที่เหลืออีกอันเข้ากับไม้คั่นเหยียบอีกอัน ซึ่งเมื่อเหยียบไม้คั่นเหยียบข้างหนึ่ง ใ้ส่หูกกางออกเป็นช่องเนื่องจากการดึงของเขาหูก ผู้ทอจะพุ่งกระสวยผ่านช่องว่างนั้น แล้วดึงพืมกระทบเส้นฝ้ายที่ออกมาจากกระสวยเข้าไปเก็บไว้ จากนั้นผู้ทอเหยียบไม้คั่นเหยียบอีกอัน แล้วพุ่งกระสวยผ่านช่องว่างกลับมาทางเดิม ผู้ทอต้องดึงพืมกระทบเส้นฝ้ายเข้าไปเก็บและเหยียบไม้คั่นเหยียบอีกอัน ต่อจากนั้นผู้ทอจึงพุ่งกระสวย ดึงพืมกระทบ เหยียบไม้คั่นเหยียบต่อไป การทอผ้าจะดำเนินสลับกันไปเรื่อย ๆ จนได้ขนาดผืนผ้าที่ต้องการแล้วจึงพันผืนผ้าไว้ด้วยไม้ก้ำพันเก็บไว้

2. การออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 8 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้การสร้างความรู้ การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ นำความรู้ที่ได้มาออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

ชื่อกิจกรรม ส่งผ้าทอลาวครั่ง สูโลกใบใหญ่

2.1 ผู้รับผิดชอบของบุคคลภายในกลุ่ม การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ประธานชมรมลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ผู้นำในการทำกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาชิกกลุ่มชมรมลาวครั่ง โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมรับประโยชน์ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ผ่านการสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง สามารถกำหนดหัวข้อในการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการทำผ้ามัดหมี่ 2) การกรอผ้า 3) การกราฟลาย 4) การย้อมสี 5) กี่ทอมือและกี่กระตุก และ 6) เส้นใยสำหรับการทอ รวมถึงวิธีการ และเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน โรคระบาดไวรัส Covid-19

2.2 สื่อ ได้แก่ สื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิปวิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง Facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ หลังจากทำการกำหนดความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งแล้ว ได้ร่วมกันเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน โรคระบาดไวรัส Covid-19 ทำให้การเดินทางมายังศูนย์เรียนรู้เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั่งเป็นไปได้ไม่สะดวกนัก ทำให้ชุมชนและผู้วิจัยเห็นพ้องร่วมกันว่า การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิปวิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง Facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ

Figure 1 Website results with Google Site to promote the learning of folk weaving wisdom.

Lao Khrang ethnic group, Wat Prongmaua Community, Nakhon Pathom Province.

(ผลเว็บไซต์ด้วย Google Site เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้าน
กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดไพร่งมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม)

Figure 2 The cover image of the video clip presents knowledge management.

Lao Khrang Woven Fabric, Wat Prongmaua Community.

(ภาพหน้าปกคลิปวิดีโอนำเสนอการจัดการความรู้ ผ้าทอลาวครั่ง ชุมชนวัดไพร่งมะเดื่อ)

2.3 วิธีการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้

ผู้วิจัยร่วมกับผู้ร่วมวิจัยที่ได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้จัดการความรู้ร่วมกัน โดยเครื่องมือที่ได้
นั้นประกอบไปด้วย

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านการถอดบทเรียนความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์
ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ เพื่อการส่งเสริมภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ดำเนินการโดยใช้
ศูนย์เพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรม วัดโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนทราบ
ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละวันจะมีบุคคลจากกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ หมุนเวียนมาศึกษาและแลกเปลี่ยนข้อมูล
ข่าวสารเป็นประจำ ด้วยกิจกรรมเหล่านี้ จึงทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และถ่ายทอดความรู้ ส่งผลให้
ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ใครมีสิ่งดี ๆ สิ่งใหม่ ๆ ก็นำมาบอกเล่า ถ่ายทอด หลังจากได้ดำเนินกิจกรรมนี้ขึ้นชาวบ้าน
มีความเชื่อว่ายิ่งพูดคุยกันมากเท่าไรจะได้รับ “ความรู้” มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้กลุ่ม
องค์กรภาคประชาชน และส่วนราชการ นำความรู้ในด้านต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
ในขณะเดียวกันชุมชนได้สำรวจฐานการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ รวมถึงผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่สามารถให้
ความรู้กับผู้เข้ามาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

2) การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิป
วิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง Facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อโดยทีมงานและผู้วิจัย
ได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จากนั้น
นำมาจัดทำ “วิถีทัศน์ผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ” และ “เว็บเพจผ้าทอพื้นบ้าน”
ในการเผยแพร่ความรู้ออกเป็นวงกว้างสู่สมาชิกภายในชุมชน และสาธารณะชนที่สนใจทั่วไป

2.4 การติดตาม ปรับปรุง และพัฒนา การนำความรู้ไปเผยแพร่ในโลกโซเชียลเพื่อให้ผู้ที่สนใจ
ได้ศึกษาและเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ในโลกโซเชียลของผ้าทอกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัด
นครปฐมนั้น ได้มีการจัดทำแบบประเมินความคิดเห็นและสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ และคลิป
วิดีโอ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง
ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอ
พื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดสนทนา
กลุ่ม (Focus group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่มทั้ง 4 คน
โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น โดยยึดกระบวนการจัดการความรู้ 8 ประเด็น ได้แก่
การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ การ
แลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และนำมาเป็นแนว
ทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรง
มะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ดังนี้

3.1 สมาชิกภายในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันคิดและกำหนดความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอด
หรือเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อที่จะได้หัวข้อเรื่องความรู้ที่ต้องการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ จากนั้นช่วยกันรวบรวม
องค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีในชุมชนเพื่อให้รู้ว่าคุณรู้อะไรบ้าง อยู่ที่ไหน และความรู้จะอะไรที่จำเป็นต้องมี เพื่อทราบว่
ขาดความรู้อะไรบ้าง จะทำให้ชุมชนได้ข้อมูลและเนื้อหาความรู้ภูมิปัญญาที่มีภายในท้องถิ่น

3.2 สมาชิกภายในชุมชนทุกคนช่วยกันพัฒนาและสร้างความรู้ขึ้นใหม่ โดยผนวกความคิด ความเข้าใจและประสบการณ์เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์และทักษะระหว่างคนในชุมชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทักษะวิธีคิดเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชน ถ่ายทอดข้อมูลระหว่างกันและกัน ทั้งในเรื่องของความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาจากการคิดค้น ทั้งจากภายในและภายนอก อาจจะใช้เครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ รวมถึงสื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั่วทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ ๆ แต่ยังคงรักษาความรู้เดิมเอาไว้ เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ของชุมชนต่อไป

3.3 เมื่อรวบรวมความรู้มาทั้งหมดแล้ว ก็นำเอาความรู้ที่ได้มาทำการคัดเลือกความรู้ที่มีคุณค่า กำหนดแนวทาง และรูปแบบที่เหมาะสมและทำการจัดเก็บความรู้ บันทึกเป็นฐานข้อมูล หรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในรูปแบบที่เป็นทางการเช่น หนังสือ ตำรา วิดีทัศน์ หรือ สื่อสมัยใหม่ในทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จุดประสงค์ที่ได้คือเพื่อความรู้ที่ได้ไม่สูญหาย และสามารถนำไปให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ สามารถต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาในอนาคตอีกด้วย

3.4 ทำการถ่ายทอดความรู้ ผ่านการปฏิบัติจริง การสาธิต บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน บุคคลทั่วไปที่สนใจ รวมถึงนักเรียน นักศึกษา ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

3.5 สมาชิกภายในชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป สามารถนำความรู้ไปใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ จากองค์ความรู้ภายในชุมชน รวมถึงเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคคลนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อเกิดรายได้ เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ ก่อให้เกิดการสานต่อ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐมต่อไปในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัย แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

1.1 บริบททั่วไปชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาสภาพภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม พบว่า การทอผ้าได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษประกอบกับความสามารพิเศษ อิทธิพลสิ่งแวดล้อม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปรับปรุงให้เกิดลวดลายให้สวยงามและไม่ซ้ำแบบใครโดยอาจจะผสมผสานระหว่างลายเก่ากับลายใหม่ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเองก็ได้ จากการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนบ้านโพรงมะเดื่อ ผ้าทอจะมีลักษณะเป็นผ้าตีนจกและผ้าพื้น เป็นผ้าทอมือที่มีความสวยงามมีเอกลักษณ์โดดเด่น เพราะแสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีความละเอียดตรงที่การเลือกสีความกลมกลืนของลวดลายผ้า และทอด้วยมือทั้งผืน แต่ละผืนใช้เวลาทอนาน วัตถุประสงค์ในการทอผ้าตามประเพณีของชาวลาวครั้ง คือ เพื่อจะทอผ้าไว้ใช้เองและใช้แต่งตัวในงานประเพณี งานบุญ งานแต่ง หรือเพื่อเป็นของขวัญ หรือของชำร่วย เป็นการรับไหว้ให้แก่ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย เป็นต้น

1.2 การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ได้มีการเรียนรู้โดยผ่านการเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ การจดจำความรู้ที่สืบทอดกันมาในครอบครัว อาจใช้วิธีการสาธิต ทำให้ดูเป็นตัวอย่างอธิบายขั้นตอนต่างๆ และให้ปฏิบัติตามด้วยตนเอง มีการปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ วิธีการบอกเล่าผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และการประกอบอาชีพ ทอผ้า เป็นต้น

2. การออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ชื่อกิจกรรม ส่งผ้าทอลาวครั่ง สูโลกใบใหญ่

2.1 ผู้รับผิดชอบของบุคคลภายในกลุ่ม ประธานชมรมลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ผู้นำในการทำกิจกรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาชิกกลุ่มชมรมลาวครั่ง และได้กำหนดหัวข้อในการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการทำผ้ามัดหมี่ 2) การกรอต้าย 3) การกราฟลาย 4) การย้อมสี 5) กี่ทอมือและกี่กระตุก และ 6) เส้นใยสำหรับการทอ

2.2 สื่อที่ใช้ได้แก่ สื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิปวิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ

2.3 วิธีการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้ศูนย์เพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรม วัดโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

2) การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย Google Site และคลิปวิดีโอที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทาง facebook ผ้าทอลาวครั่งชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ

2.4 การติดตาม ปรับปรุง และพัฒนา โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้เว็บไซต์ และคลิปวิดีโอ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

3. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ทั้งหมด 5 แนวทางด้วยกันคือ 1) สมาชิกภายในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันคิดและกำหนดความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอดหรือเผยแพร่สู่สาธารณะ 2) ช่วยกันพัฒนาและสร้างความรู้ขึ้นใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์และทักษะระหว่างคนในชุมชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทักษะวิธีคิด ถ่ายทอดข้อมูลระหว่างกันและกัน อาจจะใช้เครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ รวมถึงสื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั่วทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน 3) ทำการคัดเลือกความรู้ที่มีคุณค่า จัดเก็บความรู้ บันทึกเป็นฐานข้อมูล หรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในรูปแบบที่เป็นทางการเช่น หนังสือ ตำรา วิกิพีเดีย หรือ สื่อสมัยใหม่ในทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น 4) ถ่ายทอดความรู้ ผ่านการปฏิบัติจริง การสาธิต บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน บุคคลทั่วไปที่สนใจ รวมถึงนักเรียน นักศึกษา ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง 5) มีการนำความรู้ไปใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ จากองค์ความรู้ภายในชุมชน ก่อเกิดรายได้ เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ ก่อให้เกิดการสานต่อ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยแนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพบริบท การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม

1.1 ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม ผ้าทอลาวครั่ง ใช้วิธีการทอแบบโบราณ คือใช้กี่ทอผ้า ทอด้วยมือมีลวดลายที่หลากหลายซึ่งผู้ทอผ้าจะจดจำลวดลายจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษชาวลาวครั่ง ผ้าทอนิยมใช้สีแดงจากการย้อมด้วยครั่งเป็นสีหลักในการทอผ้า โดยความสำคัญจะอยู่ที่ “ดินชั้น” ซึ่งในอดีต ดินชั้นต้องเป็นสีแดงเท่านั้น ซึ่งคนโบราณใช้สีแทนสัญลักษณ์ถึงที่มาของบรรพบุรุษ สื่อความหมายแทน “ดวงอาทิตย์” เนื่องจากบรรพบุรุษย้ายอพยพมาจากทางทิศตะวันออก และผ้าชั้นลาวครั่งมีการใช้สีหลัก ๆ อยู่ 5 สี ได้แก่ สีแดง แทนการอพยพมาจากทิศตะวันออก สีดำ แทน “เมือง” ที่มีลักษณะอุดมสมบูรณ์มี “ดินดำน้ำชุ่ม” สีขาว สื่อความหมายแทน “เชื้อชาติ” บอกถึงชาติพันธุ์ สีเหลืองแทน “ดอกจำปา” บอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นลาว และสีเขียว แทน “การดำรงชีวิต” บอกถึงความเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับ Akaphapsakol (2015) กล่าวถึง ความเป็นมาของชื่อ “ลาวครั่ง” ว่า มาจากการที่คนนิยมใช้ “ครั่ง” มาย้อมสีเสื้อผ้า และเราจะยังคงเห็นความนิยมในการใช้สีแดงบนผ้าทอพื้นเมืองของชาวลาวครั่ง โดยจะย้อมสีแดงทั้งด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่ง ส่วนด้ายเส้นพุ่งพิเศษ ชาวบ้านจะนิยมใช้สีเหลืองเป็นหลัก ส่วนสีอื่นจะเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ สีขาว สีดำสีเหลือง สีเขียวและสีแดงหรือสีหมากสุก ผ้าหนึ่งผืนจะมีสี 5 สีเท่านั้น แต่ปัจจุบัน มีการพัฒนาการทอผ้าให้มีลักษณะทันสมัยมากขึ้น ผ้าทอบางผืนอาจจะมีสีเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายมากกว่า 5 สี มีการพัฒนาสีให้มีความหลากหลายตรงต่อความต้องการของตลาด สอดคล้องกับ Akaphapsakol (2015) ผู้ทอผ้าชาวลาวครั่งมีความชำนาญในการเลือกใช้เส้นไหมสีตรงข้ามและสีขัดแย้งมาอยู่ด้วยกัน ผสมผสานกันเป็นลวดลายอย่างกลมกลืนงดงาม ส่วนผ้าทอลาวครั่ง สำหรับผู้สูงอายุผู้ทอจะนิยมใช้สีดำแทนสีแดง การทำให้เส้นด้ายสองกลุ่มขัดกันระหว่าง “เส้นยืน” และ “เส้นพุ่ง” เมื่อสานขัดกันจะเกิดลวดลายต่าง ๆ อาจมีการเพิ่มเทคนิคพิเศษเพื่อให้ผ้ามีลวดลายและสีสันที่สวยงามเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ทอจะต้องสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดค้นได้ และถึงแม้แต่ละลวดลายจะมีความซับซ้อนและหลากหลายแต่ผู้ทอก็สามารถนำมาประสานกันได้อย่างเหมาะสมสวยงามแสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเป็นอย่างดี ผ้าทอมือจึงมีความประณีต งดงามเป็นที่สุด

เทคนิคการทอผ้ามี 2 เทคนิค 1) มัดหมี่ เป็นเทคนิคการทอผ้าที่ใช้กรรมวิธีการมัดและการย้อม ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ลวดลายบนเส้นใย สอดคล้องกับ Rodphorbun (2005) และ Phasuk (2002) ที่ให้ข้อมูลว่าการทำมัดหมี่ผสมจะพบในผ้าทอพื้นเมืองของชาวเขมรสูงทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาวไทยแดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว และมีนังกะเบาในเกาะสุมาตราตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย แต่มัดหมี่ผสมที่มีคุณภาพดีที่สุดมาจากรัฐกุจาร์รัฐ ในประเทศอินเดีย และทั้งกานัน ในเกาะบาห์ลี และยังคงสอดคล้องกับ Dashadiwong Na Ayutthaya (1989) บอกว่าลักษณะของผ้ามัดหมี่คือรอยซึมของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ถูกมัดโดยเชือกหรือวัสดุที่ไม่ติดสี ทำให้เมื่อทอจะทำให้เกิดลักษณะลายที่คลาดเคลื่อนต่างจากผ้าทอชนิดอื่น ๆ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ หลังจากนั้นจึงนำด้ายกรอเข้าหลอดตามลำดับแล้วนำไปทอ จะเกิดเป็นลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคลาดเคลื่อนเหลือมล้ำ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมัดหมี่ การทอผ้าชนิดนี้จึงต้องอาศัยช่างที่มีความชำนาญในการสร้างรูปแบบลวดลาย หลักการ

ผสมสี และความเชี่ยวชาญในการทอผ้าเป็นอย่างมาก 2) จก เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ ด้วยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสอดขึ้นลง ด้วยการจก การยกเส้นด้ายขึ้นขึ้นด้วยมือหรือไม้แหลม หรือชนม่น เพื่อที่จะสามารถแทรกด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเพื่อให้เกิดลวดลาย บนผืนผ้าในขณะทอ เพื่อสร้างลวดลายที่มีความละเอียด การทอผ้าเทคนิคการจกนั้นต้องใช้ความประณีตสูงและใช้เวลาในการทอเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ลวดลายที่ได้มีความสวยงาม และสามารถประดิษฐ์เป็นลวดลายต่าง ๆ ได้ ถือเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาของคนไทยที่สืบสานกันมายาวนาน โดยส่วนใหญ่ใช้ตกแต่งเป็นเชิงผ้าซิ่น (ใช้ต่อกับตัวซิ่น) เรียกว่า “ซิ่นตีนจก”

1.2 การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง จากการศึกษาค้นคว้า การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ได้มีการเรียนรู้โดยผ่านการเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ การจดจำ ความรู้ที่สืบทอดกันมาในครอบครัว อาจใช้วิธีการสาธิต ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายขั้นตอนต่าง ๆ และให้ปฏิบัติตามด้วยตนเอง มีการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ วิธีการบอกเล่าผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และการประกอบอาชีพ ทอผ้า เป็นต้น สอดคล้องกับ Watthanachanobol (2015) และ Chimplee (2012) กล่าวถึง ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษส่วนใหญ่จะเป็นการบอกเล่าต่อกันมา การฝึกปฏิบัติจากการสังเกต และจากการฝึกฝนของบรรพบุรุษ และยังสอดคล้องกับ Nuenhad (2018) ที่กล่าวถึง ว่าความรู้เกิดจากการกระทำและประสบการณ์ รวมถึงความเชื่อด้วย และเนื่องจากว่าชาวลาวครั้งโพรงมะเดื่อ นับถือพุทธศาสนา นับถือผี มีประเพณีและพิธีกรรมเฉพาะของชาวลาวครั้ง ที่เกิดจากความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษคือ ผีเจ้านายและผีเทวดา และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติทั่วไป ทำให้มีพิธีกรรมต่าง ๆ สืบทอดต่อกันมาจนเป็นประเพณี เช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ ประเพณีบุญกลางบ้าน เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชาวลาวครั้งโพรงมะเดื่อจะแต่งตัวที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในช่วงเทศกาล หรือในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์วันสารทวันเข้าพรรษา วันออกพรรษาและวันพระ หรืองานที่มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวครั้ง จะมีการแต่งกายด้วยชุดผ้าทอลาวครั้ง เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมการแต่งกายและความสามัคคีของชาติพันธุ์ลาวครั้งโพรงมะเดื่อ

2. การออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 8 ประเด็น สอดคล้องกับ Sakolsate (2018) ได้นำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาการจัดการความรู้ขององค์กรในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้การสร้างความรู้ การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ นำความรู้ ที่ได้มาจัดการความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง

3. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ดังนี้

3.1 สมาชิกภายในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันคิดและกำหนดความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอด หรือเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อที่จะได้หัวข้อเรื่องความรู้ที่ต้องการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ จากนั้นช่วยกันรวบรวม องค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีในชุมชนเพื่อให้รู้ว่าคุณนั้น ๆ อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรที่จำเป็นต้องมี เพื่อทราบ ว่า ขาดความรู้อะไรบ้าง จะทำให้ชุมชนได้ข้อมูลและเนื้อหาความรู้ภูมิปัญญาที่มีภายในท้องถิ่น สอดคล้องกับ Watthanachanobol (2015) มีการกำหนดความรู้โดยคิดและตัดสินใจในการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ภายใต้การรวมคิดและตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงความต้องการให้ ชุมชนมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งในปัจจุบันองค์กรได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐและการผลักดันของผู้นำกลุ่ม ทำให้ปัจจุบันมีการดำเนินการปรับปรุงการผลิต โดยใช้วัตถุดิบ ในท้องถิ่นมาผสมผสานเพื่อเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Charoenchim and Deeloet (2020) ที่กล่าวว่า การกำหนดประเด็นความรู้มาจากการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมา จากครอบครัว จากคนรู้จัก จากคนรุ่นหลังที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

3.2 สมาชิกภายในชุมชนทุกคนช่วยกันพัฒนาและสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ โดยผนวกความคิด ความ เข้าใจและประสบการณ์เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์และทักษะระหว่างคนใน ชุมชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทักษะวิธีคิดเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชน ถ่ายทอดข้อมูล ระหว่างกันและกัน ทั้งในเรื่องของความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาจากการคิดค้น ทั้งจากภายในและภายนอก อาจจะใช้ เครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ รวมถึงสื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันทั่วทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ ๆ แต่ยังคงรักษาความรู้เดิม เอาไว้ เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ของชุมชนต่อไป สอดคล้องกับ Sakolsate (2018) เป็นการพิจารณาถึงการสร้าง ความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ไม่ได้แล้ว พบว่าประเด็นสำคัญของ การสร้างความรู้ได้อย่างถูกต้องได้นั้นต้องคำนึงถึงการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ กล่าวคือ ความสามารถในการคิดที่ตีองค์ประกอบต่าง ๆ มาหลอมรวมกันภายใต้โครงสร้างใหม่อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่มี ลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากเดิม จึงได้จัดเป็นกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการสร้างความเข้าใจหรือ พัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เช่น การฝึกอบรมในประเทศหรือต่างประเทศ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อ ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ การส่งเสริมให้มีระบบพี่เลี้ยงสอนงาน และการเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ มาให้ ความรู้ และยังสอดคล้องกับ Watthanachanobol (2015) มีการทดลองแล้วนำมาปฏิบัติ มีการลองผิดลองถูก เรียนรู้จากกลุ่มอื่น รวมตัวและพบปะสังสรรค์ มีการแนะนำผลิตภัณฑ์ให้กันอย่างไม่เป็นทางการ

3.3 คัดเลือกความรู้ที่มีคุณค่า กำหนดแนวทาง และรูปแบบที่เหมาะสมและทำการจัดเก็บความรู้ บันทึกลงเป็นฐานข้อมูล หรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในรูปแบบที่เป็นทางการเช่น หนังสือ ตำรา วิทยุทัศน์ หรือ สื่อสมัยใหม่ในทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จุดประสงค์ที่ได้คือเพื่อความรู้ที่ได้ไม่สูญหาย และสามารถ นำไปให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ สามารถต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาในอนาคตอีกด้วย สอดคล้องกับ Division of Quality Development, Mahidol University (2009) ที่มีการจัดหมวดหมู่ว่าเป็นการ จัดระบบให้กับข้อมูล สามารถทำเป็นสารบัญญ จัดแบ่งความรู้เป็นประเภท ๆ เพื่อให้การค้นหา การนำไปใช้ง่าย และรวดเร็ว เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่าย

3.4 ทำการถ่ายทอดความรู้ ผ่านการปฏิบัติจริง การสาธิต บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และสื่อ โซเชียลมีเดียต่างๆ ให้แก่สมาชิกชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน บุคคลทั่วไปที่สนใจ รวมถึงนักเรียน นักศึกษา ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง สอดคล้องกับ Rattanachai (2020) กล่าวถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นภูมิ

ปัญญาซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผู้ถ่ายทอดและรับการถ่ายทอดมักจะเป็นคนในครอบครัวและเครือญาติ โดยเป็นความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนทักษะ ความชำนาญ และเทคนิควิธีการในการปฏิบัติ โดยเริ่มจากสิ่งที่เป็นพื้นฐานไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ในการถ่ายทอดจะมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการประกอบอาชีพ ความเชื่อ ลงไปด้วย วิธีการถ่ายทอดจะใช้การบอกเล่า การสอน การให้คำแนะนำ การสาธิตให้ดู การทดลองปฏิบัติจริง และยังใช้สื่อของจริงประกอบการบอกเล่าด้วย และสอดคล้องกับ Tanakornkul (2018) ที่ใช้รูปแบบการถ่ายทอดความรู้คือ ใช้นิตยสารในการถ่ายทอดความรู้โดยมีการระดมสมองเพื่อการออกแบบการถ่ายทอดความรู้ เลือกใช้เครื่องมือในการถ่ายทอดอย่างเหมาะสม รวมถึงมีการประเมินการถ่ายทอดความรู้ด้วย

3.5 สมาชิกภายในชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป สามารถนำความรู้ไปใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ จากองค์ความรู้ภายในชุมชน รวมถึงเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคคลนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อเกิดรายได้ เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ ก่อให้เกิดการสานต่อ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐมต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับ Noenhad (2018) ได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางาน ทำให้สมาชิกองค์กรเกิดการยอมรับ และปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการทำงานเพื่อให้มาตรฐานขององค์กรประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในครัวเรือนให้มากขึ้น โดยให้สมาชิกในครอบครัวร่วมกันปลูกฝังให้ลูกหลานเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐมที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ในเรื่องผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม อย่างยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ

1.1 ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในครัวเรือนให้มากขึ้น โดยให้สมาชิกในครอบครัวร่วมกันปลูกฝังให้ลูกหลานเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกปฏิบัติ การให้ทำเป็นงานอดิเรกให้มีรายได้พิเศษและเมื่อเยาวชนเกิดการตระหนักถึงคุณค่าและมีความภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนแล้วจะทำให้เกิดการกระตุ้นให้มีการปฏิบัติในอนาคตต่อไปได้

1.2 ควรมีการส่งเสริมในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชุมชนวัดโพรงมะเต๊อ จังหวัดนครปฐม ให้มากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาการบริหารกลุ่มจะยึดหลักการให้อิสระแก่สมาชิกในการเข้าร่วมประชุม ซึ่งอาจทำให้สมาชิกยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งทางกลุ่มควรมีการหาแนวทางในการให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น

1.3 ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มที่มีการผลิตผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ การชี้แนะแนวทางที่ทำให้สามารถมีการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ทั้งในด้านวัตถุดิบที่นำมาใช้ ความทนทานของสีธรรมชาติ รวมถึงรูปลักษณะของลวดลายและการใช้สีเพื่อให้ตรงและดึงดูดความต้องการของผู้บริโภค สามารถเพิ่มมูลค่าและเป็นรายได้ให้กับชุมชนยิ่งขึ้น

1.4 ควรมีการพัฒนาผู้นำกลุ่มให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการความรู้ให้มากขึ้น เนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี

1.5 ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ทั้งในรูปแบบของ เอกสาร ฐานความรู้ที่เกิดจากการดำเนินงานของกลุ่มเอง เพื่อให้กลุ่มสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ หรือการพัฒนาความรู้ของกลุ่มให้มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ที่พัฒนาโดย Google Site

2.1 ควรเพิ่มเติมข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นเว็บไซต์ที่เหมาะสมกับการจัดการความรู้มากยิ่งขึ้น

2.2 เผยแพร่การนำเสนอเว็บไซต์ให้กับคนในชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ให้มีความตระหนักรู้คุณค่าของภูมิปัญญาผ้าทอให้มากขึ้นและสามารถสานต่อเป็นวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

2.3 ศึกษาเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ชุมชน รวมถึงผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เพื่อขยายตลาด และเข้าถึงผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ในเชิงบูรณาการ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ ได้มากขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ในเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

3.3 ควรมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ชุมชนวัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐมที่ศึกษาขึ้น มาทดลองในพื้นที่จริง

เอกสารอ้างอิง

- Akaphapsakol , A. (2015). *Essential oil head*. Bangkok : Petch Kan Ruean. [translated]
- Charoenchim, J. and Diloet, S., (2020). The process of transferring the wisdom of the elderly to communities and sustainable society. *Parichart Journal, Thaksin University*, 33(2), 152-167.
- Chimphli, K. (2012). *Knowledge management models for local wisdom in wickerwork handicrafts : a case study of local community enterprises in Nakhon Ratchasima Province* [Doctoral dissertation, National Institute of Development Administration]. [translated]
- Constitution of the Kingdom of Thailand (B.E. 2560). (2017). *Thai government gazette 134 chapter 40 A* (6 April 2017) [translated]
- Dechatwong Na Ayutthaya, K. (1989). *"homestay": A new form of tourism*. Bangkok: Chulalongkorn University. [translated]
- Division of Quality Development, Mahidol University. (2009). *Mahidol University Knowledge Management*. Retrieved October 5, 2020, <https://op.mahidol.ac.th/qd/km/index.html>. [translated]

- Hintow, B. (2014). Participatory Action Research for the Conservation on Local Wisdoms of Lao Khrang's Woven Cloth. *Parichart Journal, Thaksin University, 27(3)*, (special).
- Karawek, C, Phunsombat, S and Hemthong, W. (2019). *Development and design of women's workwear from Poramanusit, N. Pre-eminent Protector of Arts and Crafts.*
<http://article.culture.go.th/index.php/template-features/> [translated]
- Matchon, (2020). *Thai Fabric.* https://www.matchon.co.th/court-news/news_3503363. [translated]
- Monmai Department, Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2021). *Grace of the queen's attire.* Bangkok : Amarin Printing and Publishing Public Company Limited. [translated]
- Noenhad, C. (2018). Knowledge management for self development Creative job development: a case study of supporting personnel at Prapokklao College of Nursing, Chanthaburi. *Journal of Phrapokklao Nursing College, 29(2)*, 217-230.
- Phasuk, S. (2002). *Folk silk: Handwoven Thaisilk.* Bangkok: Odeon Store. [translated]
- Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation). (2020). Woven fabric. Retrieved October 5, 2020, <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/141>. [translated]
- Rattanachai, A. (2020). The process of transferring local wisdom in local fisheries of the Lipang community Palian District, Trang Province, Thailand. *Khon Kaen Agriculture Journal, 48(4)*, 743-748.
- Rodphorbun, S. (2005). *Thai way of life in weaving.* Bangkok: Saimtongkij. [translated]
- Sakonset, S. (2018). *Knowledge Management of Office of the National Economic and Social Development Board* [Master Degree, Faculty of Management Sciences, Sukhothai Thammathirat Open University]. [translated]
- Thanakonkun, W. (2018). A Model of Critical Knowledge Transfer within and outside Golden Jubilee Medical Center through Exhibitions. *Mahidol R2R e-Journal, 5(1)*, 19-25.
- Wanichakon, A. (2016). *Local product design.* Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [translated]
- Wathanachanobon, W. and Team. (2015). *Knowledge management of Ban Suk-kasem indigenous cloth weaving group Banglen district Nakhon Pathom province.* Rajamangala University of Technology Rattanakosin. [translated]
- Yodkaew, P. (2016). *The Study of Lao Khrang Ethnic Identities in Phrong Madua Subdistrict Muang District Nakhon Pathom Province.* Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University. [translated]